

írja: „elgondolkodtató, hogy a szlovén diákok a kétnyelvű oktatásban nem válnak két-nyelvűvé” (92). Az iskola szerepe mellett itt azonban nem elhanyagolható annak a társadalmi környezetnek a hatása sem, amelyről a szlovéniai rész összefoglaló fejezetének záró soraiban Kontra Miklós és Vörös Ottó megállapítja, hogy „elemzéseink folyamatban levő nyelvcsere mutatnak, s e folyamat megfordítására nem sok esélyt látunk. Ugyanakkor van reális lehetőség a nyelvcsere lassítására és a magyar nyelv használatának bővítésére is” (251). Bár a könyv első felének nem készült magyar nyelvű összefoglalója, az ausztriai magyarnyelv-választás nyelvcsereére utaló jeleiről ugyancsak olvashatunk a kötetben.

A magyar nyelv a Kárpát-medencében a XX. század végén című könyvsorozat e kötetének befejezése nem csupán az ausztriai és a szlovéniai magyar nyelv kapcsán vet fel aktuális kérdéseket. A kisebbségi magyar nyelv jövőjéhez kapcsolódó viszonyulás ambivalens – ezt mutatja a fenti „nem sok esélyt látunk” megállapítást követő „van reális lehetőség” fordulat. A kötet azonban arra ösztönözhet, hogy az ismertetett könyvsorozat alapgondolatához hasonló szociolingvisztikai áttekintés szülessék a nyelvcsere visszafordítására irányuló törekvésekről – Ausztriában és Szlovéniában, de Romániában, Szlovákiában, Ukrajnában, Szerbiában és Horvátországban is.

Bodó Csanád

IRODALOM

- Csernicskó István (1998): *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Budapest: Osiris Kiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely.
- Göncz Lajos (1999): *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban)*. Budapest–Újvidék: Osiris Kiadó – Forum Könyvkiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely.
- Kolláth Anna (2008): *Kihívások és megoldások. Gondolatok a szlovéniai Muravidék kétnyelvű*

oktatásáról. In: Csernicskó István – Kontra Miklós (szerk.): *Az üveghegyen innen. Anyanyelv-változatok, identitás és magyar anyanyelvi nevelés*. Ungvár–Beregszász: PoliPrint Kft. – II. Rákóczi Ferenc KMF.

Kontra Miklós – Péntek János – Szilágyi N. Sándor (2010 és 2011): *A Kárpát-medencei szociolingvisztikai vizsgálat 1996. évi romániai kérdőíve és keresztátlái (I.,II.) Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 54, 163–182; 55, 73–90.

Lanstyák István (2000): *A magyar nyelv Szlovákiában (Felvidéken)*. Budapest–Pozsony: Osiris Kiadó – Kalligram Könyvkiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely.

Csiszár Rita Két- és többnyelvű gyermeknevelés a mindennapokban

Tanácsok, információk, történetek

Miskolc: Könyvműhely, 2014. 394 p.

ISBN: 978-963-08-9254-4

Rendhagyó kiadvánnyal bővült a kétnyelvűség-kutatás irodalma. Rendhagyó abban a tekintetben, hogy a célközönséget elsősorban nem a szakmabeliek, hanem a gyermeki kétnyelvűségben érintett, laikus szülők egyre szélesebb tábora képezi. A kézikönyv elsődleges célja a Svájcban élő alkalmazott nyelvész-szociológus-nyelvtanár szerző szerint az, hogy hasznos ismeretekkel és tanácsokkal lássa el a különböző életkorú, két- és többnyelvű gyermekeket nevelő családokat a mindennapi életben felmerülő kérdéseik megválaszolásához. A könyv főként a külföldön élő magyar családoknak jelent segítséget, ugyanakkor haszonnal forgathatják a nyelvileg vegyes házasságban élő párok, és azok a Magyarországon élő szülők is, akik gyermeküket egy választott idegen nyelven (is) szeretnék nevelni.

Nem szokványos a könyv műfaja és felépítése sem. A szerző által „ismeretterjesztő

kézikönyvként” (hátsó borító) definiált kiadvány a témát összesen 112 kérdés-felelet formájában dolgozza fel úgy, hogy minden fejezet tematikusan összefüggő kérdések láncolatából áll. Ennek köszönhetően az olvasó – az aktuálisan felmerülő kérdésnél felütve a könyvet – gyorsabban rátalál a keresett válaszra.

A miskolci Könyvműhely Kiadónál napvilágot látott, 394 oldalas kézikönyv öt fejezetből áll. Az első fejezet (*Általános kérdések*) a két- és többnyelvűséggel kapcsolatos általános kérdéseket veszi számba, előkészítve a „terepet” a későbbi ismereteknek (19–73). Az érdeklődők ebben a részben – többek között – a kétnyelvűség elterjedtségéről, a nyelvérzékéről (44–46), az akcentusról (46–48), a kétnyelvűséget segítő vagy éppen hátráltató tényezőkről, a gyermekkori és felnőttkori nyelvsajátítás különbségeiről (41–44), az életkor szerepéről, a nyelvi felejtésről (52–54), a nyelvi presztízsről (63–68), a nyelv és az érzelmek kapcsolatáról, valamint az emberi agy és a kétnyelvűség viszonyáról olvashatnak (70–73).

A második, *Nyelvi fejlődés* címet viselő rész (75–130) a nyelvsajátítás folyamatát veszi górcső alá. Bemutatja, milyen hasonlóságok és különbségek vannak a folyamatban, ha a gyermek egy, kettő vagy éppen három nyelvvel kerül kapcsolatba, illetve ha egyidejűleg, vagy ha egymást követően ismerkedik meg a különböző nyelvekkel (77–91). A fejezet külön érdekessége, hogy nemcsak a legkisebbek nyelvi fejlődését követi nyomon, hanem bepillantást nyújt a későbbi életkorok két- és többnyelvű kommunikációjának jellegzetességeibe is (119–130). Részletes választ kapnak a szülők arra a gyakran feltejt kérdésre is, mi áll a gyermekek gyakori „nyelvkeverésének” (kódváltás) hátterében, illetve, mit tehetnek annak érdekében, hogy ez ne zavarja a mindennapi kommunikációt (108–118).

A könyv leghosszabb, harmadik fejezete (*Nyelvhasználat a családban*) a családi nyelvhasználatot tárgyalja (131–252). A szer-

ző először részletesen ismerteti mindazokat a családszerkezeteket, amelyben a gyermek két- vagy többnyelvűsége kialakulhat, majd számba veszi az egyes családtagok között leggyakrabban előforduló nyelvi konfliktusokat és azok megoldási lehetőségeit. Foglalkozik továbbá a nyelv, a kultúra és az identitás témakörével is (225–239). Az attitűdökről szóló kérdéscsoport kapcsán megtudhatjuk, milyen okok állhatnak a családi nyelv visszaeséséért, illetve, mit tehet a szülő ebben a nehéz helyzetben (201–208). (Figyelemre méltó, hogy a szerző a háromnyelvűséggel kapcsolatos legújabb kutatásokat is ismerteti.)

A negyedik fejezet (*Oktatás*) a tanulásról és a tanítással kapcsolatos kérdéseket gyűjtötte egy csokorba (253–301). A kétnyelvű oktatás különböző típusainak ismertetésén kívül Csizsár részletesen kifejti, miért (lenne) fontos, hogy a kétnyelvű gyermek mindkét nyelve tannyelvként jelenjen meg az oktatás során. A továbbiakban arról is olvashatunk, miért fontos meg eleinte a gyermek az oktatási intézmény nyelvén, miként zajlik egy óvodás nyelvi beilleszkedése az idegen nyelvű környezetbe, illetve melyik az az életkor, ameddig egy kisdiák a tannyelv váltásával lépést tud tartani. A fejezet második része a kétnyelvű gyermekeket érintő olvasás- és írástanulással (és -tanítással) kapcsolatos problematikát vázolja (284–296).

A könyvet a viszonylag rövid, *Problémák* című rész zárja (303–317), amely a beszéd- és a nyelvi fejlődés zavaraiával foglalkozik (például dadogás, diszlexia stb.). Megtudhatjuk többek között, hogy a nemzetközi kutatások szerint a két- és többnyelvűség önmagában nem előidézője a beszéd- és a nyelvi fejlődés zavarainak – bár „immunitást” sem nyújt ezekkel szemben. Amennyiben a gyermeknek logopédiai terápiára van szüksége, a kezelést mindkét nyelven meg kell kezdeni, hiszen a problémák is mindkét nyelvben megmutatkoznak.

A *Mellékletek* részben 21 esettanulmány olvasható, amelyek segítségével két- és több-

nyelvű személyek és családok különböző élethelyzeteibe, örömeibe és problémáiba pillanthatunk be (219–380). Az interjúkon kívül számos további empirikus anyagot is találunk a könyvben. Ezek többsége a szerző elmúlt másfél évtizedes kutatómunkájának gyümölcse. A legfrissebb az a 2013 elején közzétett internetes többnyelvűségi kérdőív, amelyet 27 országból összesen 420 személy töltött ki. Csiszár fontosnak tartotta, hogy az érintett szülők és nagyszülők tapasztalatain kívül a két- és többnyelvű fiatalok élményeit és a témával kapcsolatos véleményét is közlétegye. A megkérdezettek válaszaiból válogatott idézetek még hitelesebbé és olvashatósabbá teszik a kötetet.

Bár a kiadvány csak a természetes helyzetekben történő nyelvelsajátítást tárgyalja (13) – azokat az eseteket, amikor a gyermek már a családban vagy egy idegen nyelvű környezetben kerül kapcsolatba egy vagy több új nyelvvel –, a nyelvvel hivatásszerűen foglalkozók is sok érdekes információt találhatnak benne.

A könyv oktatási és gyakorlati (azaz családi, gyermekevelési) célú felhasználása egyaránt ajánlott: a tudományos igénnyel megírt fejezetek és a hétköznapi életből vett friss példák sokasága mindkét célra kiválóan alkalmassá teszik.

A könyv kereskedelmi forgalomban nem kapható, rendelni a szerző honlapjáról lehet (www.csiszarrita.eu).

Simon Orsolya

Baditzné Pálvölgyi Kata
– Scholz László
Spanyol társalgási zsebkönyv
(Guía de conversación español)
Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2013. 206 p.
ISBN: 978-615-5219-51-1

A könyv szerzői tapasztalt egyetemi oktatók, akik a tanításon kívül számos más te-

rületen is aktívak. Baditzné Pálvölgyi Kata az ELTE Spanyol Nyelvi és Irodalmi Tanszékének tanárképzési modulfelelőse. Fő kutatási területei az összehasonlító intonáció és a spontán beszéd jellemzői, illetve a témához kapcsolódó nyelvidaktikai vonatkozások. A Magyarországi Spanyoltanárok Szövetségének főtákará, tagja az ELTE diskurzuskutató csoportjának, és részt vesz a Barcelonai Egyetemen folyó beszéd- és intonációs kutatásokban.

Scholz László szintén az ELTE Spanyol Nyelvi és Irodalmi Tanszékének oktatója és kutatója. Elsősorban a spanyol-amerikai irodalom történetével foglalkozik, különösen a novella és a kisregény műfajával, az esszével és a kísérletező prózával. Aktív műfordító és szerkesztő. Számos nemzetközi hispanisztikai projekt szervezője, illetve résztvevője. A tanszék doktori programjának vezetője, és *LEJANA* című folyóiratának szerkesztője.

„A *Spanyol társalgási zsebkönyvet* egyaránt ajánljuk spanyol nyelvterületre készülő magyar turistáknak, hosszabb kinntartózkodást tervező munkavállalóknak és a spanyol nyelvvel ismerkedő nyelvtanulóknak” – olvashatjuk a könyv ajánlójában. Ebben a műfajban nem első a piacon, mintegy aktualizált, átdolgozott, átgondolt változata elődeinek. Az *Előszó*ból megtudjuk, hogy az 1975-ben megjelent *Spanyol Társalgás* című kötetre épül. Alkalmazkodik korunk igényeihez, megjelennek benne aktuális témák, élethelyzetek (online vásárlás, közösségi oldalak). A külföldön munkát vállaló, huzamosabb ideig kint élő személyek remekül alkalmazhatják hétköznapijaikban. Mivel a szerzőpáros minden témából a legfontosabbat tárja elénk, hamar el is sajátíthatjuk ezeket. A négy alapkészség megjelenik a könyvben, s bár fő profilja a beszédértés, törekszik az olvasás- és íráskészség támogatására is (később emlitem, hogy a könyv segítségével akár levelet is írhatunk [131]).

Ahogy a kötet címe is jelzi: zsebkönyv. Tehát elsősorban turistáknak ajánlott, akik könnyen kezelhető, logikusan felépített se-